СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 73. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 1-го квітня 1941. | No. 73. Jersey City, N. J., Tuesday, April 1, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАГРОЗА СТРАЙКУ ВУГЛЕКОПІВ

НЮ ЙОРК. — Переговори між представниками юнії вуглекопів з Апалячійської околиці і власниками копалень, розбились. Внаслідок того є велика загроза, що вуглекопи вийдуть на страйк. Вони вже рішили страйкувати, колиб не добились своїх домагань. Колиб наступив страйк, то він діткнув би 75% видобування американського мягкого вугля. В нім взялоб участь 330,000 вуглекопів.

ФОРМАЛЬНЕ ЗАКІНЧЕННЯ СТРАЙКУ В ГАРВЕСТЕР.

ШІКАГО. — Юнія робітників, належачих до К.П.О., формально ухвалила перервати страйк і повернути назад до роботи в Інтернешенел Гарвестер Ко. Рішення юнії слідувало за рішенням робітників в інших фабриках тої самої компанії, в Ричмонд, Інд., та Рак Фолс, Ілл.

ВІЙНА І КОРАБЕЛЬНІ БУДОВИ.

НЮ Йорк. Один з найкращих военних аналістів в Америці, Генсон Болдвин, говорить в Н. И. Таймс, що під теперішню хвилю війна фактично розграваеться в американських будівельних доках. Внаслідок діяльности субмарин і ворожих кораблів англійські торговельні кораблі так прорідли, що повстала поважна загроза для Англії під оглядом достави харчів і военних матеріялів з Америки. Америка дала дотепер Англії всі резервові кораблі, які тільки могла дати. Але вже й американські корабельні резерви починають ріднути. Тому американські власти величезну увагу тепер кладуть на будову нових кораблів. Від успіху цеї будови залежить дальший біг війни. Тому фактично війна під сю хвилю ведеться в американських доках, заключує Болдвин.

НОВІ ПОСИЛКИ ДЛЯ АНГЛІЇ І ГРЕЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — В дорозі до столиці президент Рузвелт авторизував нові великі посилки военних матеріялів для Англії і Греції. Є велика правдоподібність, що президент, наділяючи европейські краї помочю не забув також і про Югославію.

ГЕРІ БРИДЖЕС ПЕРЕД НОВОЮ ДЕПОРТАЦІЄЮ.

САН ФРАНЦІСКО. — Американські еміграційні власти видвигнули нові закиди супроти Геріго Бриджеса, юнійного організатора серед корабельних робітників. Бриджес є чужого походження, а крім того є комуністичних поглядів і був звязаний з комуністичною партією. Йому дотепер вдавалось доказувати, чи він формально не належав до комуністичної партії, але уряд має тепер нові докази.

ЗРІСТ ПРОДУКЦІЇ ЛІТАКІВ.

ВАШИНГТОН. — На основі офіційної статистики виходить, що виріб літаків по американських фабриках зріс у перших двох місяцях цього року на 28%.

ІНСТРУКЦІЇ, ЯК ЗАХОВУВАТИСЬ У ВІЙНІ.

НЮ ЙОРК. — Заходами департаменту війни і „ради цивільної безпеки", зачнуть виходити книжочки з інструкціями для цивільного населення, як воно має поводитись на випадок війни і налету ворожих літаків. Будуть там точні вказівки, як зберігати власне життя, а також, що робити, аби не зраджувати місцевости перед надлітаючими ворожими літаками.

СКОРІСТЬ МОТОРИЗОВАНИХ ЧАСТИН.

ПАНАМА СИТІ (Фларида). — Одинока, цілковито змоторизована дивізія американської армії, демонструвала, як скоро вона може посуватись. Вона зробила за 12 годин 200 миль. Тим вона показала, що може скорше порушатись від подібних німецьких моторизованих частин.

ЮНІЯ УХВАЛЮЄ „СТРАЙКОВИЙ" ФОНД

АТЛАНТИК СИТІ.—На нарадах екзекутиви юнії транспортових робітників рішено відложити сто тисяч долярів на можливий страйк транспортових робітників нюйорських підземних залізниць. Ті робітники домагаються від заряду міста таких самих збірних умов праці, як вони мали, коли нюйорські „собвеї" належали до приватної компанії. Заряд міста противиться цьому. Страйк мав би вибухнути десь у липні.

ПАНИ „СПУСКАЮТЬ З ТОНУ".

БУНТОН (Ню Джерзі). — Заряд місцевого, дуже аристократичного гольфового клюбу, званого „Кнол", рішив зробитись дуже приступним і значно обнизив вступ для членів. Його колись заложили 46 міліонерів, які заплатили міліон долярів за його будову, а опісля платили від двох до пять тисяч річно, щоб його удержувати. Але ті міліонери нині збідніли. Колись вони не брали дешевших цигар, як по 25 центів одно. Нині вони питають за цигарами по 5 центів, каже заряд. Зрозуміло, що цей клюб тепер не може вдержатись, маючи мале число членів. Щоб збільшити членство заряд рішив спопуляризувати клюб і приняти 200 членів по сто долярів вступного на рік.

АМЕРИКАНСЬКІ ВЛАСТИ КОНФІСКУЮТЬ ІТАЛІЙСЬКІ, НІМЕЦЬКІ І ДАНСЬКІ КОРАБЛІ

Діючи на розпорядження Рузвелта заступник секретаря фінансів, Гастон, дав приказ сконфіскувати всі італійські, німецькі і данські кораблі, що знаходяться в американсяких портах. Внаслідок того розпорядку в ночи, з суботи на неділю, на згадані кораблі прийшли відділи місцевої поліції і военної маринарки, та, поставивши залоги кораблів під арешти, перебрали кораблі під заряд держави. На кораблі миттю вивішено американські прапори. Внаслідок цього під зарядом американського уряду знайшлось 28 італійських кораблів, на збірну висоту містоти 169,000 тон, два німецькі кораблі, містоти 9,000 тон, і 35 данських кораблів, містоти 120,000 тон. Ті кораблі стояли в таких портах: Ню Йорку, Філядельфії, Бостоні, Балтіморі, Ню Орлінсі, Кристобал, (Каналова смуга) й інших.

Як причину цього арешту подано це, що залоги названих кораблів пробували поповнити саботажі на своїх кораблях і зробити їх нездатними до плавби. А що вони стоять в американських портах, то в той спосіб багато доків сталиб непридатні до вжитку. По переведенні оглядин на кораблях власти переконались, що дійсно, 20 італійських і два німецькі кораблі були більше, або менше ушкоджені. Залога поперетинала ріжні електричні і парові проводи, попсувала мотори, повертіла моторові ложа, а навіть понищила осі при пропелерах. Та нищильна робота тільки що почалась і вчас поклали їй кінець. Один капітан італійського корабля признався, що робив це на приказ італійської амбасади.. Неушкоджені були лиш данські кораблі. Данські залоги були видимо раді, що американський уряд перебирає їх кораблі. Залоги, після всяної правдоподібности будуть інтерновані на час війни.

РУЗВЕЛТ ЗАКЛИКАЄ НАЦІЮ ДО ЄДНОСТИ

Президент Рузвелт виголосив минулої суботи через радіо промову, в якій закликав американську націю до єдности довкола свого уряду, бо союз диктаторів чимраз більше загрожує Америці, державному союзови і тим американським засадам на яких побудоване демократичне життя Америки. Президент вже припинив свої вакації, висів на берег у Фларидї та скоро поверне назад до столиці.

ПРОТИСТРАЙКОВІ НАСТРОЇ В КОНҐРЕСІ

В конґресі протистрайкові настрої зростають. Скріпляють їх депеші, висилані виборцями, які накликають конґресменів, щоб щось в тій справі робили. В конґресі появляються чимраз сильніші голоси, які хочуть ухвалити закон, на основі якого держава перебралаб ту фабрику, в якій не можна полагодити добрим способом страйку. Проти цього виступають робітники і власники фабрик.

ВЕЛИЧЕЗНА ІТАЛІЙСЬКА ПРОГРА НА МОРІ

Британська адміраліція подає, що на Середземному морі відбулась морська битва, найбільша з усіх, які були в цій війні. Наслідок був такий, що британці не потерпіли ніяких втрат в кораблях, а італійці втратили майже половину своїх кружляків. Згідно зо звідомленням британців, затоплено такі тяжкі італійські кружляки: Фіюме, Поля і Зара. А далі контрторпедовці: Джіоберті і Маестрале. Крім того тяжко ушкоджено оден італійський панцирник. Кожний зо затоплених кружляків мав по 700 моряків. Скільки з них виратувало життя, досі не знати. Кружляки мали кожний по 10,000 тон поемности. З контрторпедовців особливо небезпечним був для британців Джіоберті, бо був найновіщого типу зо скорістю 39 вузлів. Далі подає адміраліція, що те, що тепер проголошено є цілком певні й провірені відомости, але не виключене, що італійці понесли ще більші жерви.

СТРІЛЯНИНА МІЖ БРИТІЙЦЯМИ І ФРАНЦУЗАМИ

Французька прибережна артилерія в Альжирі, в Африці, обстрілювала британську морську ескадру, що хотіла задержати французький конвой, що складався з чотирьох торговельних кораблів, які супровожав французький контрторпедовець. Британці твердять, що конвой віз ґуму, доставлену з Сіяму, яка призначена для Німеччини. Французи перечать і кажуть, що товари були призначені для населення Альжиру.Французьке звідомлення подає, що наслідком морської сутички згинуло трьох французьких морядів, а чотири є ранені. Британське звідомлення каже, що французький конвой скоро втік на еспанські води, а потім спасся у французькій пристані Немур.

ЗАНОСИТЬСЯ НА ВЕЛИКУ АЛІЯНТСЬКУ ОФЕНЗИВУ

З Югославії доносять, що все вказує на те, що ліквідуватимуть італійську военну кампанію в Альбанії. Доконають того, як кажуть, грецькі війська разом з британськими, яких вже має бути в Греції поважна сила. Також заповідають, що дуже правдоподібно воюватимуть в Альбанії теж і югославянські війська.

НА НЬОГО ДИВИТЬСЯ ВЕСЬ СВІТ. — Вид Білгороду, столичного міста Югославії, котра задивувала весь світ наглим зворотом своєї політики супроти воюючих сторін.

НІМЦІ Й ІТАЛІЙЦІ ПОКИДАЮТЬ МАСОВО ЮГОСЛАВІЮ

БІЛГОРОД. — Німці й італійці, що перебували в Югославії як члени ріжних торговельних чи дипльоматичних місій, туристичних бюр, чи як знавці в фабриках чи майнах, дістали прикази з Берліна і Риму негайно опустити Югославію. Всі поїзди завалені втікачами. Мало виїхати коло 3,000 осіб на протязі яких 48 годин. Оден корабель на Дунаю був завалений 1,182 німцями. Усе те вказувалоб, що Німеччина щось плянує, бо в самій Югославії панує спокій. Американські кореспонденти пишуть, що серби дуже споважніли. Всі здають собі добре справу з того, що може наступити, та що вони можуть опинитись кожної хвилини в війні з Німеччиною. Та самі серби притоки до цього не дають. Але слухаючи радія, чують з Берліна, як на 8 мовах поведено надзвичайно гостру кампанію, звернену проти Югославії, а властиво проти сербів. Говориться про знущання над німцями в Югославії в такий спосіб, який нагадує дуже добре ту радіову кампанію, яка була ведена проти Чехословаччини перед Мінхенською умовою. Тільки в теперішньому випадку та кампанія є далеко гостріша. Кажеться, що в Югославії цілковитий хаос, що уряд ген. Сімовича не є спосібний завести і вдержати порядок і т. п. Значить, що говориться про таке, що малоб виправдати німецьку „інтервенцію".

Серби будуть боротись.

Американський кореспондент Рей Брок пише, що він питав ріжних сербів, чи вони здають собі справу з того, що означає ось та пропаганда з Берліна. І твердять, що вони добре розуміють її зміст, як і те, що німці хочуть тепер поділити саму Югославію, рахуючи на ті непорозуміння, які є між хорватами і сербами. Але, казав оден сербський офіцер, Сербія не є Чехословаччина, ні не є Румунія, ні не є Мадярщина, ні не є Болгарія. І тому серби глухі супроти німецьких погроз. Вони, казав офіцер, звикли до боротьби за свободу свого краю. Звикли до жертв, тюрм і того, щоб їх мучили і вішали.

Ледви чи прийде до війни.

Згаданий американський кореспондент випитував дипльоматів, що вони думають про теперішне положення. І, на диво, всі вони згідні з тим, що таки не прийде до війни між Німеччиною і Югославією. Принаймні не тепер. Очевидно, це виглядає на здогад. І то дуже дивний здогад, коли брати під увагу, що діється. Зокрема, коли глядіти на те, як втікають з Югославії німці й італійці й що говорить німецьке радіо. Але проте таке є переконання дипльоматів.

ЗАМКНЕНА ГРАНИЦЯ МІЖ ЮГОСЛАВІЄЮ І НІМЕЧЧИНОЮ.

БЕРЛІН. — Німецьке радіо проголосило, що Югославія замкнула рух міх Німеччиною і Югославією на цілій спільній границі крім одного переходу між Марбург і Шпільфельд.

ХОРВАТИ І СЛОВІНЦІ — ВІРНІ.

БІЛГОРОД. — Німецькі намагання відірвати Хорватію від Югославії моглиб мати успіх тільки тоді, колиб німцям вдалось перехилити на свою сторону Володимира Мачека, хорватського селянського провідника, що був досі заступником премієра в югославськім кабінеті міністрів, а яке то становище запропонував йому теж і уряд ген. Сімовича. Кажуть, що Мачек є вірний короні, так, як є їй вірні теж хорвати і словінці. Зокрема підкреслюють, що коли іде про хорватських і словінських вояків, во вони цілком певно не підуть проти корони. Та німці все ще надіються, що ослаблять Югославію обіцянками повної „незалежности" для хорватів і словінців, як ослабили Чехословаччину обіцянками, даними словакам. Таке виходить з того, що пише Брукс Пітерс з Берліна.

ПОКЕПКОВУЮТЬ СОБІ З ГЕН. СІКОРСКОГО.

БЕРЛІН. — Нешенел Прес Сервіс подає з Кракова, що краківській часопис „Кракавер Цайтунг", видаваний німецькою мовою, помістив статтю про виїзд ген. Сікорского, премієра польського уряду на вигнанню, з Лондону до Злучених Держав, а згл. до Канади. Часопис гратулює Сікорскому за те, що має так добре розвинений „шестий змисл" і нюхом зачуває небезпеку. Спершу, пише та газета зо злобною насмішкою, Сікорскі, відчуваючи небезпеку, втік з Польщі до Парижа, потім з Парижа до Анжер, а потім з Анжер до Лондону, а тепер втікає з Англії до Америки. Далі часопис пише, що Сікорскі належить „до тої кліки, що покинула Польщу, здаючи польський нарід на Божу ласку". Ось ту новинку подав нюйорський польський часопис „Нови Свят".

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Friday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ЩО ВІДПОВІДАЄМО?

В останнім числі „Юкраініен Вікли" поміщено в передовій статті першу частину відповіди на напасти на український визвольний рух, з якими виступив якийсь росіянин — Джордж Кнупфер. Ті напасти були поміщені в лондонськім журналі „Фрі Юроп", з нагоди дискусії на українські теми, звязані зо справою перебудови Европи, чи там з будовою нової Европи. Очевидно, що на таку чорносотенщину, якої подібні зразки маємо й тут в Америці, можнаб цілком не відповідати, колиб це були інші часи, а не такі, коли ті справи актуальні, все одно в якім значінню: добрім чи злім для України. На те, на що й як відповідаємо, звертаємо увагу ще й тим разом нашого широкого загалу в Америці. Зокрема апелюємо до старшого покоління, щоб того роду матеріяли переховувала, та щоб давала його читати молодому поколінню, якщо завважує, що воно його не має, чи не звертає на нього уваги. Ми свідомі того, що булоб краще, колиб ми могли проти-українську ворожу кампанію поборювати з якогось центра, створеного виключно для цеї цїли. Але так є, що якби навіть ми такий центр мали, то проте залишається за громадянством ще величезна сила праці, яку треба виконати на місцях, самостійно, наприклад тоді, коли в місцевих ґазетах появляються наклепи на український рух. Або, що буває часто, коли в них появляються звіти про ріжні „лекції" якихось типів, що їздять по Америці й дають доклади по американських клюбах, причому представляють український визвольний рух фальшиво. Якщо українська справа стане актуальнішою, то треба надіятись, що та проти-українська акція зростатиме.

Ми вже нераз старались містити в „Юкраініен Вікли" такі статті, які є відповіддями на проти-українські наклепи. Ми теж уже нераз подавали цитати з творів американських вчених, письменників та журналістів щодо тих справ. І звертали увагу на те, щоб цей матеріял був використовуваний нашою інтеліґентною молоддю на місцях, в публичних дискусіях, часописних відповідях чи статтях, в яких береться в оборону поневолений український нарід і його змагання до визволення. Бо хто читає американську пресу, той знає, що американці відзиваються в ґазетах на ріжні спірні питання. Вони забирають голос і в ріжних европейських справах. Ось те саме треба робити і тим, що є з української крови і обороняти та висвітлювати українську справу на місцях, коли є до цього нагода, чи коли зайде потреба. Правда, що часто буває, що ґазети відмовляються такі речі містити. Але знаємо, що є і навпаки. Тому треба постійно й вперто пробувати. Кожне таке зусилля, це може й не така голосна, але дуже корисна праця.

ЯКА Є РОЛЯ МОСКВИ?

(Надіслане з Женеви, Швайцарія).

Тепер так нагло зміняються політичні події, що коли розбирається якусь справу, яка має бути поміщена за невідомо який час в ґазеті, та ще в Америці, то може вийти так, що говориться про те, чого вже нема, чи що основно змінилось, або хоч підлягло тільки деяким змінам. Та нам здається, що коли говоримо про ролю Москви в теперішньому світовому конфлікті, то покищо так виглядає, що які-не заходилиб зміни, роля Советів буде далі роля крука, що жде на стерво, щоб ним поживитись. А позатим — страх і неміч.

Зрадили Болгарію.

Найкращим доказом советської немочі є те, що сталося з Болгарією, яку комуністи засипували пропаґандою, устною і друкованою, що СССР є по її стороні та не дозволить, щоб вона була занята німцями. Очевидно, що Кремль дуже добре знав наміри Німеччини. І то від довгого часу. Інакше й бути не могло, бо про ті замисли знав цілий світ. А як Совети на це реаґували? Хіба тим, що влаштовували військові паради з нагоди 23-літнього ювилею „геройської червоної армії" приблизно в той час, коли німецькі війська готовились зайняти Болгарію, чи властиво займати вже болгарські землі. Це означає, що Совети не є спосібні до военного спротиву якійсь поважнішій военній силі. А це знову тому, бо советська армія нічого не варта. Ось тому балканські держави можуть надіятись, що дістануть від Советів повно большевицьких агентів і комуністичних відозв, але позатим нічого. Таке сталося з Болгарією і таке може статись з Югославією.

В самій Болгарії тепер господарують німці й замикають до тюрм ті нещасні жертви, що вірили большевицьким агентам і вели аґітацію за союз Болгарії з Советами. Прихильникам Москви серед опозиції болгарського Собрання (парляменту) накладено каганці. А сам болгарський уряд уже не дякує за поворот Добруджі теж і Москві, а тільки — державам „осі". Болгарські москвофіли, як бачимо, зазнали тяжкого удару від Советів. І тому на цілому Балкані зачинають розважніші голови думати, що годі покладатись на Совети, коли вони не могли оборонити Болгарії.

Очевидно, що Москва те все знає. А коли тихо сидить, себто не інтервенює, як присталоб могутній державі, то тільки тому, що добре знає, що її армія донічого. І саме те, як воно дивно не виглядалоб, є причиною, що советська преса постійно вихвалює армію як дуже сильну, велику, модерну і непереможну.

Советська преса про советську армію.

Річниці червоної армії присвячено майже ціле число „Ізвестій" з 23. II. В передовій статті пишеться між іншим:

„В 1930 р. на одного вояка припадало 3.07 кінських сил технічної зброї, а 1939 р. майже в сім раз більше, сили повзів збільшились в 43 рази, летництва — в 6.5..."

Оскільки число вояків невідомо, це аритметичне завдання може відповідати хіба розумови советських школярів. Поза тим запевняється, що „прорив лінії Манергайму на Карельськім просмику, був геройським чином, рівного якому не знає історія..." Очевидно та, яку викладається в советських школах. Для більшої імовірности мабуть „нагороджено було за геройства в боях проти білофінів майже 50,000 вояків ордерами і медалями, а 400 дістали титул героїв Советського Союзу..."

Далі звеличається Тимошенка, що кермував наступом на лінію Манергайма і дістав за це гідність наркома оборони і кількох „ґенералів", портрети яких подано попід статтею. Між ними фіґурують і якісь Опанасенко, Кирпонос (ніс) та Червиченко, очевидно також „малороси", бо в армії як відомо українців, яко таких, нема, і в українство в ній бавиться московський уряд уважає небезпечним.

В інших статтях зазначується між іншим, що виховання в армії вже не „оранжерейне", бо вояків там тепер гостро гартується, вони відбувають зимові вправи, вмиваються снігом і не кидаються грітися до пічок, коли повертаються до наметів. Чи мають і далі бавовняні загортки, невідомо, тим більше, що СССР експортує тепер бавовну на всі боки.

Цим очевидно приготовання червоної армії до вимріяного моменту, коли великодержави, що провадять тепер війну, виснажаться остаточно, не кінчаться. На державну „оборону" визначено в цім році астрономічну цифру 70,900,000,000 справді драптивих советських рублів, покупна вартість яких не дорівнює фактично дванадцятій частині американського доляра, але для убогого СССР вона всеж незвичайно висока, тим більше, що фактично майже цілий советський буджет і ціле советське господарство має служити военним цілям московського хижацтва.

Замітне рішення.

Военний буджет було, розуміється ухвалено на сесії Найвищої Ради СССР, про яку ще доведеться говорити, як звичайно одноголосно, при найбільшім „захопленні" всіх депутатів. Сесія ця була зрештою лише декоративно-формальною, і постановила не більше того, що було вже рішено на конференції комуністичної партії, чи краще сказати на однім з засідань. Політбюро під проводом московської олігархії з Сталіном на чолі. Зате важне те, що вирішено те, чого московський уряд потребує для евентуальної інтервенції проти Німеччини, а саме збільшення виробу зброї, муніції, постачання кожного роду для червоної армії та направу і розвиток шляхів получення, без чого мобілізація червоної армії є фактично неможливою.

(Кінець буде).

ГІТЛЄР І АНҐЛІЯ

Герман Равшнінґ, б. близький співробітник Гітлера до 1935 року, та автор таких книжок як „Революція нігілізму" й „Голос знищення", — пише в одній з американських ґазет, що Гітлєр, здаючи собі справу зо своєї слабости, таки хотів би заставити Велику Британію переговорювати в справі замирення.

Це, як довести до того, щоб змусити Анґлію до приняття миру, найбільше клопоче німецького фірера. Він свідомий того, що самі військові середники до того не допровадять. Бо так є, каже Равшнінґ, що не Гітлер, а його неприятель диктує евентуальні напрямні німецької політики. Тому, на думку Равшнінґа, Гітлер буде вживати ріжних триків, щоб це осягнути. Він може, прим. змусити всі держави Европи приняти його „новий лад" і тим поставити Анґлію перед конечність воювання з 400 міліонами населення Европи.

Пропаґанда сильний арґумент в руках Німеччини.

Пропаґанда належить до простих, однак дуже успішних засобів теперішньої війни Гітлера. Його пропаґандивні кличі зломали мораль французької армії та французької нації. Його вигідне становище пояснюється тим, що він безнастанно повторює, що він готовий заключити мир з Анґлією. Такі арґументи все можуть знайти податливий ґрунт серед тих, що сумніваються у доцільність дальшої боротьби з цілою Европою.

Наглий напад на Советський Союз, може, наприклад, дати дати Гітлрови добру нагоду показати ділом, що він не хоче знищення Британської Імперії. Це може посилити його намагання викликати серед анґлійців мирові наставлення. „Коли він є справжнім заборолом большевизму в Европі, то пощо маємо з ним воювати?" — можуть спитати анґлійці. Та навіть без того Гітлер має багато інших пропаґандних засобів. Він безнастанно у своїх промовах чи конференціях з невтральними дипльоматами підчеркує, що він ніколи не хотів війни з Анґлією й що знищення британської імперії він уважав би за світову катастрофу. Така пропаґанда також знаходить споре число прихильників.

В тих заявах, начеб то Гітлер ніколи не хотів воювати з Анґлією, є зерно правди, згідно з писанням Равшнінґа. Ті німецькі кола, що піддержували Гітлера, заки він прийшов до влади в Німеччині, не хотіли війни з Анґлією та тим самим знищення великої британської імперії. Очевидно, таке бажання не випливало з якихсь сантиментальних чи гуманних мотивів. Навпаки, така політика німецької течії була диктована страхом.

Щоб зрозуміти, в чому саме лежить страх для Німеччини, в знищенні британської імперії, треба пригадати, що не тільки пруська мілітарна каста вірила в це, але навіть Шілер, великий німецький поет, проповідував, що війна перероджує нарід та робить його сильніщим. Тому, всяка війна з Анґлією, думано в Німеччині, приведе конечно до відродження військових та боевих прикмет серед анґлійського народу, який, на думку німців, є тепер здеґенерований та затратив здоровий інстинкт сомооборони. Отже — війна з Анґлією тільки скріпить її боевого духа та продовжить британську геґемонію в світі, думали тоді в Німеччині.

Гітлерові союзники за переговорюним миром.

Гітлер не є одиноким, що хотів би вийти з теперішньої війни ось так „на половину". Багато малих народів в Европі хочуть такої самої розвязки. Навіть такі, як Франція, Італія та Еспанія прихиляються до Гітлерових плянів. Ось тому, як довго теперішній французький режім є пануючим у Франції, так довго, каже Равшнінґ, нема мови про спільність военних цілей Франції та Анґлії. Можна сміло припускати, що ці три романсько-латинські держави є сильно заінтересовані, щоб ані Гітлер ані Анґлія не вийшли абсолютними переможниками в теперішній війні. Европа є рівновагою великих культурних сил, де є можливі ріжні комбінації. Така, й лиш одинока розвязка, може спасти Італію як незалежну державу й це, що остало з фашизму Мусолінія.

Французи цілком отверто хочуть розігранки. Тут французька політика уподібнюється троха до російської, яка рівнож не хоче німецької, ні теж анґлійської цілковитої виґри. Того самого бажає Гітлер. Тому він не буде ставити жадних перешкод у формуванні того латинського бльоку (Еспанія, Франція та Італія). Навпаки, він зужиє його для власних своїх цілей.

Гітлер числиться рівнож з тим, що умірковани мир з Анґлією відродить ізоляційну політику, як в Америці так і в Анґлії, то він вірить, що ізоляція є традиційною в анґльо-саксонських краях.

Небезпека перед словянством на сході.

Колиб навіть Гітлерови довелося дійти до замирення з Анґлією, то він певний, що Анґлія, якщо не зрезиґнує зо своєї переваги в світі, то бодай частинно поділиться нею з Німеччиною. Тоді перед німецькою політикою стає друга, не менш важна, ціль — знищити Советську Росію як перманентну словянську небезпеку на східніх границях Німеччини. Лишати Росію на таких великих просторах та з такими великими економічними багацтвами, не є, каже Равшнінґ, в жадному інтересі Німеччини. Тому, на думку німців, Росія мусить бути знищена, заки вона стане справжньою небезпекою для Німеччини та її геґемонії в Европі.

Чому Гітлер боїться упадку британської імперії?

Наглий упадок Великої Британії має великі небезпеки для евентуального побідника, Німеччини. Бо ціль націонал-соціялізму не є лиш неґативне нищення даних держав, яке не принесе жадної користи для Німеччини, але позитивна експанзія на територіях, що складали дані держави чи британську імперію. У випадку розвалу Британської Імперії, Злучені Держави, Японія та Росія заберуть всі заморські посілости Британії, й Німеччина нічого великого на цьому не виграла б. Німеччина змагається не тільки за европейський континент, але за суприматію в цілому світі. Здаючи собі справу, що здобуття її, навіть коштом розвалу Британської Імперії, не принесе сподіваних результатів, але ще більше зміцнить потенціяльних ворогів гітлерівської Німеччини, Гітлер вважає доцільним замиритися з Анґлією.

Ось таке говорить Равшнінґ про свого колишнього „боса" та його політичні пляни.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЧИЯ ДИТИНА?

(2)

Камлай не відповів їй нічого. Похитуючи головою, глядів за нею. Вона побігла на дорогу, в сторону міста і щезла в пітьмі ночі. Там далі була хата вдови Теклі Кащакової, також перекупки в місті.

Під дверми хати Кащакової стояла Камлаїха на підслухах. З середини чути було грубий, кракливий голос Кащакової і тонкий голосочок її доньки Юльки.

— А то що?!

Камлаїха майже до дверей приклала своє вухо.

— Щось неначе скімління дитини.

Тихе, придавлене, неначе в далекім скритку. Ненадумуючися, раптом відчинила двері і станула на порозі. Здивована Кащакова, що сиділа при столі, підвелася і підійшла до Камлаїхи.

— А то що? — спитала. Кого я бачу? То таки справді наша сусідка. Ходіть ближче. Боже! Як ви виглядаєте? Що сталося?

Камлаїха увійшла цілком до кімнати і стала роззиратися. З дитини ні сліду. І голосу дитини не було чути. Двері до спальні були заперті. Кащакова підсунула під ті двері широке крісло і на нього сіла. Вона була висока, кремезна баба 250 фунтів живої ваги. Проти її волі ніхто не відсунув би її зпід дверей. Перебила мовчанку, питаючи:

— Що вас, сусідо, так пізно привело до нас. Міркуюся, що якась дуже немила пригода. Чому не сідаєте?

— Я... я хотіла спитати, чи ви не бачили мого мужа?

— Я, вашого мужа? — спитала Кащакова здивована.

— І моєї дитини? — додала Камлаїха. — Він вийшов з дитиною. Чи случайно не лишив дитину у вас?

Кащакова підсунула крісло ще більше під двері, усміхнулася і каже:

— Ви знаєте, люба сусідко, що Камлай до мене ніколи не заходить. Він мабуть ще в місті. Не трівожтеся. У мене свіжа содова вода. Напийтеся. Ви такі бліді. Чого то так боятися! Хіба ваш муж не знайде дороги до своєї хати?

— Де ваша Юлька? — спитала Камлаїха на двері за плечима Кащакової.

— Щось їй не добре, тож пішла вже до ліжка. Ходіть на двір, бо тут так душно, що ледви годен висидіти!

Кащакова підвелася і своїм обемистим тілом випхала Камлаїху за двері, сама вийшла і за собою замкнула двері. Ще раз глумливим тоном порадила не журитися. Камлаїха пустилася в сторону своєї хати.

Двері за Камлаїхою рипнули. Відвернулася і побачила ясність, котра таки зараз погасла, і двері знов рипнули. То був доказ, що Кощакова вже вернулася до хати. Камлаїха таки зараз ще раз підбігла під хату сусідки і стала підслухувати. Хата була деревляна, стіни тонкі. Почула тихеньке квиління, котре поволи кріпшало і перейшло в голосний дитинячий крик.

— Маю тебе! — погадала Камлаїха, погрозила пястуком і відійшла.

В спальни, де в ліжку вже лежала Юлька, Кащакова стала роздягатися. В свою доньку вдивлялася як в образ. Було на що дивитися, бо та вісімнацятьлітня дівчина була неабияка красуня.

— Я сиділа як на грани, — промовила стара, — поставивши лямпу на столі. — Я потеряла, що мали знов зачне кричати.

— Що вона хотіла? — спитала дівчина.

— Ти не вгадуєш, що могла хотіти? — відповіла стара. — Прийшла на провіди. Цікавість пригнала її, тай тільки! Кажу тобі, скривати нема що, бо й так не укриєш. Викриється не тепер, то в четвер. Чим пізніше, тим гірше. І велика невигода жити так. Завтра зроблю цьому кінець. Чи ти чула, як вона питала, чи у нас нема її дитини? Що її муж мабуть лишив у нас!

— Дуже дурний підступ! — сказала Юлька.

— Вона знає дуже добре, що той ледащо, її муж ніколи до нас не заходить. Бо й чого? Я майже не знаю його. Вона тільки хотіла винюхати, чи у нас є дитина, чи не зрадить себе плачем.

Юлька розсміялася і каже:

— Моя дитина розумніша від неї. Скоро та цікава надійшла, дитина замовкла.

Всеж таки маємо доказ, що люди щось вже занюхали. Тому я завтра вже рішучо зроблю цьому кінець. Зроблю так, як то ми оноді врадили.

Другого дня Кащакова вийшла до міста, несучи в руці накритий кошик. День був горячий і парний, вона ледви двигала своє обемисте, тяжке тіло.

Камлаїха вже була в місті. Сиділа за своїм столиком з овочами. Коло неї сидів її старший синок. Вже здалека побачила обемисту фіґуру Кащакової. Побачила, що Кащакова приступила до поліцая, і показуючи на кошик, балакала щось. Поліцай показав на будинок староства. Кащакова подякувала поліцаеви, гарно кивнувши головою і пішла до староства. Камлайчиха лишила коло стола свого сина і зараз за Кащаковою всунулася до бюра комісаря староства.

— А що ви скажете? — спитав комісар, побачивши високу й широку бабу.

Кащакова не відповіла, тільки з коша скинула покришку і комісареви під ніс тицьнула кіш з дитиною.

Комісар жахнувся і відскочивши взад, крикнув:

— А то що?! В бюрі було ще кілька осіб. Побачивши дитину і жах комісаря, всі голосно розсміялися.

— Сказилася! — крикнув якийсь жіночий голос.

То була Камлаїха, що стояла зараз за плечима Кащакової.

Кащакова цілком не спантеличена, промовила з докором:

— Вас, пане комісар жах напав на вид такої маленької, невинної дитинки?

— Жах? — спитав комісар.

В бюрі знов всі розсміялися.

(Дальше буде).

ТУРЕЧЧИНА ГОТОВИТЬСЯ ДО ВІЙНИ

ІСТАНБУЛ. — Американські журналісти, що перебувають в Туреччині, пишуть згідно, що Туреччина готується стрінути найгірше, себто німецький напад на свої землі. Ось тому продовжуються фортифікації оборонних ліній. Турки спокійні, бо як пишуть, їхня магомеданська віра вчиться їх не привязувати великої ваги до туземного життя. Тому вони цілком певно будуть боротись з ворогом з повним фанатизмом, так питомим визнавцям віри Магомеда.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЗНАЛИ ЧИ НЕ ЗНАЛИ?

Що найбільші газети світа не знали про наближаючийся переворот в Югославії, це самі вони признають. Навіть як кореспонденти котрої газети дізналися про переворот, то вони самі признаються, що дізналися про це пізно й зовсім припадково.

Знаємо теж, що про приготовання до замаху не знав нічого тодішний уряд Югославії.

Супроти цього тепер газети пробують розгадати питання: чи знали щось про приготовання до замаху чужі уряди? Головно, чи знали про це анґлійці? І чи знали про це німці?

Ясного питання відай від обох важко ждати: небезпечно признатися, що знали; і небезпечно признатися, що не знали. Краще зробити загадочну міну й дозволити одним думати одно, другим друге.

НЕЗНАННЯ И СОРОМ

Властиво, якби не знали, не було би в тому великого ворому. Як не знав реґент Павло й його міністри, то чи дуже дивуватися, що не знали наприклад німці або анґлійці?

Та німці тут у ґіршому положенні, ніж анґлійці. Анґлійський уряд, як усякий демократичний уряд, не претендує на всезнайство, яке собі правильно приписує всякий тоталітарний уряд.

Через те й Чорчилові багато лекше признатися до незнання, ніж Гітлерові, Мусоліньові або Сталінові.

Помилки.

На онодішньому бенкеті в честь бритійського амбасадора лорда Галифекса в Ню Йорку почав свою промову майор Е. Чорч словами: „Ми зібралися тут нині в готелі Плаза". Так виразно чули всі, що прислухувалися промовам через радіо. І неодин подумав собі: „Що сталося? Таж бенкет у готелі Волдорф-Асторія!"

І там він і був. Це майор помилився.

З того приводу газетярі пригадують інші „славні" помилки. Раз Николас Морей Бótлер, президент Колюмбійського університету, говорив про ґенерального ґубернатора Індії замісць назвати його віцекоролем.

Читаючи про цих майорів і університетських президентів, можна сказати нашою народною пословицею: Кінь має чотири ноги й спотикнеться.

А ВИ ЗВІДКИ?

Пише в „Ню Йорк Пост" колюмніст Людвик Лоре про німецьку пропаґанду в Югославії, про її розгалуження й доспіхи.

Каже: „Хорвати, через те, що вони здавна зносилися з німцями, будучи частиною Австро-Угорщини, були все пронімецькі, піддержували націстичну пропаґанду від самого початку. Їх інтелігенція, що студіювала була в німецьких університетах, належала до найзавзятіших прихильників звязків з віссю. Зате серби, що все опиралися всякій співпраці з якимнебудь німецьким урядом, опиралися передовсім звязкам з національним соціялізмом і фашизмом, з Гітлером і з Мусолінієм".

Все це пояснення про впливи школи на політичні симпатії виглядає на перший погляд ока дуже природне. Одначе, якжеж це так стається, що Лоренс Денис, провідник американських фашистів, кінчив Гардварський університет?

Зрештою, до яких шкіл ходив пан Лоре?

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Шевченківський концерт.

Відколи в Дітройт основано Федерацію Українців, від того часу народні маніфестації набрали іншого характеру. Передтим усяка подібна праця була ведена ґрупово і часто потягала за собою ріжні невдачі. Все виглядало дрібничково. Під цю пору Федерація Українців веде перед у справах загально народніх і надає поваги українському імені.

В неділю, 16. березня, старанням Федерації відбувся Шевченківський концерт в авдиторії Масонік Темпел. Концерт був справді величавий і виведений культурно під кожним оглядом.

Дітройтська громада мала правдиву приємність витати тим разом двох українських світочів: оперового співака Михайла Голинського і скрипака - композитора Романа Придаткевича, які своїми виступами відтворили новий горизонт української пісні і музики.

Концертову програму розпочав гарною вступною промовою по анґлійськи голова федерації, адвокат Іван Кузь. Відтак український хор „Думка", під батутою Івана Атаманця, відспівав „Стар Спенґлед Беннер", „Заповіт" Шевченка в укладі А. Кошиця, до якого публика ще не звикла, та кантату „Бють пороги" Шевченка - Давидовського. Кантату „Думка" співала перший раз і відчувалось правдивий український жар в цілому виконанні того твору.

Горячо витала публика імпозантну появу артиста співака Михайла Голинського, який тим разом дав виключно репертуар клясичної української пісні, а саме: „У золотої і дорогої" Шевченко-Лисенко, пісня Яреми з опери Титарівна „Нащо мені врода" Шевченко - Вахняник і „Минули літа молодії" Шевченко-Ніжанковський з облігатом віолінчеля Івана Левандовського.

У пісні „У золотої і дорогої" з повним відчуттям Шевченкового жалю, артист - співак рівним почерком своїх тонів змалював недолю малого хлопчика сироти. Виступ нашого співака увінчався теж піснею „Нащо мені врода".

Усі пісні були виконані по мистецьки, та мабуть дві повище згадані були короною точкою цілого виступу нашого вельми бажаного співака.

З ентузіязмом принято теж нашого славного скрипака Романа Придаткевича, якого запрошено до Дітройт перший раз. Пан Придаткевич грав свою композицію „Козак Нетяга", Гайворонського „Анданте" і „Циганські арії" Де Сарасаті.

З великим зацікавленням присутні слухали гри нашого скрипака. Повні, чисті, особливо низькі тони, навівали думу про козачу долю, а ліричні звуки із Сонатіни так і промовляли до душі слухача. Дуже ефектовно, з усіма тонкостями, відограв наш артист циганські мельодії. Пан Придаткевич виказав знамениту техніку, ласкаючі тони і незвичайно інтеліґентний жест.

Численна публика оваційно дякувала обидвом шановним артистам за їх цінний виступ, який напевно підніс високо імя українське в очах американських гостей, присутніх на цьому концерті.

Також дуже добрий реферат про Шевченка дав в анґлійській мові адвокат Іван Панчук.

Концертову програму завершив Хор ім. Котляревського, під управою п. Л. Нахвостача, виконуючи чисто, гармонійно „Сонце заходить" Роздольського, „Думи" Воробкевича, а вкінці гимн „Ще не вмерла Україна".

Не можна поминути знаменитого акомпаніяменту нашим шановним артистам, який спочивав в умілих руках п. Гомера Лябассі, що знаний нашій громаді з постійних виступів на українській радіо-програмі із стації WJLB.

З приємністю згадуємо і цей щасливий факт, що у першій льожі засіли церковні достойники, а між ними Преосвящений Владика Іван Бучко, присутність якого надала святови ще більшої поваги, а також цілій авдиторії.

Концерт був успішний в повнім того слова значінню.

Ю. М. Ш.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

П. Г., Ню Йорк. — Ваш допис в справі ювилейного концерту української школи в Ню Йорку не поміщуємо, бо допис у тій самій справі був поміщений у „Свободі" з 31. березня.

Кубічну стопу води можна замінити на 1611 кубічних стіп пари.

ПО БОМБОВІМ ВИБУХУ.—Як гітлерові бомбовики розбили його хату, лондонець вибирається з неї, виносячи своє найкраще одіння.

ЖІНКИ ПРИЙМАЮТЬ УЧАСТЬ В ІНДУСТРІЇ ОБОРОНИ

Представниці жіночого Бюра Департаменту Праці Злучених Держав звідали недавно поверх сорок заводів, котрі виконують контрактову працю для оборони краю і звідомляють, що жінки вже займають важну частину індустрії оборони, а згодом їх ряди побільшаться. Дотепер головними перешкодами того був надмір чоловічих рук праці і брак догід для навчання жінок нової індустрії.

Хоч широко розголошені такі посади як настоятельок таборів, на які зголосилось десять жінок, а було потрібно всього коло сотні, то Жіноче Бюро вірить, що жінки дістануть заняття на менш знаних роботах. Бюро подає, що жінок треба навчати, між іншим, про ваги і міри, металі та їх твердість, скорість і спосіб вживання приборів до різання, ведення рахунків по робітнях, а також вправ і досвіду у таких нових заняттях, які вони могли би виконувати. Жіноче Бюро у своїй розвідці подає, що жінки займають місця у фабриках, переглядаючи малі частини виробу, очищують металі, визначують числа ідентифікації електричними голками, вживають ваг, мірил і інших приладів для провірки виробів.

Досвід виказує, що у заводах, де виробляється прилади до аеропланів, більшість робітниць призначено до сидячої праці, а саме до складання і пасовання частин, вживання автоматичних споювачів і тим подібних легких робіт. Інші були заняті коло крашення ціферблятів радійовою краскою і провірки пробних плянів, зладжених на синіх аркушах. Коли деякі заводи затруднювали жінок в кімнатах для рисування, то більшість тої праці виконується досвідченими інжинірами.

У фабриках виробу електричних приборів, представниці Жіночого Бюра довідались, що заряди фабрик думають про те, щоби наймати жінок до ріжнородньої праці, якщо вони до того надаються, хоч більша частина праці, яку вони виконують це тільки навивання звоїв збирачів.

У фабриках виробу машинового знаряддя, подибано жінок займаючих сидячу працю: загальний перегляд продукції, легку машинову працю, а в однім заводі вони орудували ліварами.

У фабриках амуніції жінки заняті головно у відділах виробу гранатів, де орудують машинами і виконують перегляд продукції. Вони також складають деякі гранати і займаються поливанням. В однім випадку звертається увагу на те, що до виробу вказівкових трубок вжито жінок, котрі перед тим займались вишиванням, бо наняті годинникарі не могли вдоволяючо тої праці виконати.

В ріжних інших заводах, де виробляють машини до шиття, голки, електричні мотори, вітраки, машини до чищення, батерії, помпи, пружини і ріжні частини до машин, — жінки з успіхом оперують ріжними свердлами, пробивачами, а також споюють частини машин та виконують ріжні інші сидячі роботи.

Хоч Жіноче Бюро дораджує, щоби поширити навчання жінок в індустрії оборони, то однак дуже мало записалось на такі курси, котрі ведуть промислові школи під наглядом Бюра Освіти Злучених Держав.

Жіноче Бюро подає, що приблизно два міліони жінок є готові виконувати прискорені роботи для народньої оборони. З числа 373,000 жінок, котрі записались в аґенціях праці на негайні роботи для оборони, три четвертих вже одержали потрібне вишколення. Однак жінки взагалі не мають достаточного вишколення до виконування праці на варстатах, читання плянів на синіх аркушах або математики, щоб могли сейчас занятись продукцією для оборони.

Загальна Рада — ФЛІС.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Студент з добрим успіхом.

Часопис „Ди Ню Йорк Таймс" з дня 16. березня, 1941., подав спис студентів „Политехнік Інститут оф Бруклин", котрі відзначились надзвичайно добрими успіхами в науці.

Між поданими студентами находиться член Українського Народнього Союзу, відділу ч. 69, Джан Мартинець (мол.), син відомих громадян Івана і Розалії Мартинець з Ню Йорку.

Згаданий студіює на інжиніра хемії.

Бажаємо йому дальших успіхів в науці та щасливого покінчення студій.

М. Ликтей, секр.

ФРАНЦІЯ ПОТРЕБУЄ ЗБІЖЖЯ

ВІШІ. — Франція мусить дістати яких 16 міліонів бушлів пшениці, інакше буде ще більше недоїдати, подає французький уряд.

Риби, що живуть близько поверхні води мають великі очі, підчас коли риби, що живуть глибоко в воді мають малі і слабі очі.

ПІШОВ ДО АРМІЇ.—Чарлс Фенскі, відомий біґун, завішує свої черевики на знак, що кінчить свою біґунську карієру. Він пішов до армії.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРҐАНІЗАЦІЄЮ

ТАЄМНИЧЕ ПЛЕМЯ У ПРАЛІСАХ ПАРАҐВАЮ

Книжка французького дослідника Жеґана Веляра п. з. „Цивілізація меду" звертає увагу на одне з найбільше первісних племен нашого глобу так званих „ґуаяків". Вони живуть у 20 миль від Вілля-Ріки другого великого міста Параґваю. Вони скриваються у пралісі, звідки приглядаються залякані міжнародним поїздам, що проїзджають до Буенос Айрес. Коли вони зголодніли — роблять те, що і тигри — кидаються на дичину або й на людину. Праліс, де вони живуть більше небезпечний, більше дикий і сумніший, як Сагара. На узліссях там непролазні багна, де лежать поскручувані колоди зігнилих пнів і коренів. Хто стане на це трясовиння, западається в ньому. Повітря задушливе, повне отруйних комарів. При вершках чудових дерев такий густий бальдахим зелені, що зпоза нього не видко неба. Безліч лян не залишає навіть місця для високих зігнилих дерев, щоб вони могли впасти на землю. Вони гниють сторчма, повні комах і черваків.

Карлики серед баговиння.

У цій околиці дощ іде безупинно. Клімат повинен тут бути підрівниковий, а всеж повітря тут проймає холодом. Ґрунт тут такий бідний поза лісом, що на ньому росте тільки одна рослина. Багато тут звірні, від яґуара аж до пекарі, своєрідного дика — і далі до малпи, кози і тапіра, якого шкуру не може пробити звичайна стріла. Багато тут птахів, але найбільше ос і бджіл, з яких деякі отруйні. Серед такого краєвиду живуть ґуяки. Одні бронзові, ті, що мають доступ до сонця, інші вибліддожовті, що ніколи не виходять з темної гущавини. Ці лісовики — майже карлики, більш-менш на метр пятьдесять заввишки, з чого виходилоб, що вони належать до старовинної раси; та можливе, що нужда спинила їх зріст, як це сталося з деякою частиною еспанського населення віками виголодженого. Ґуаяки мають трикутне лице, чорні, досить великі очі, великий палець на нозі відокремлений від решти. Вони не живуть на деревах, а вилізають туди уживаючи до того спеціяльного приладдя.

Їх домашня обстанова.

І ті, що майже бліді, і ті, що майже чорні, живуть у вічному страху. Вони лякаються яґуарів, що їх зїдають, бика, що має роги, навіть псів, що мають за добрий нюх. Всіх інших людей вони убивають, вважаючи їх за звірів, що погано пахнуть. По величезному пралісі вони мандрують гуртками по 15–20 осіб, бо тільки громадою можуть виборöти собі поживу. Досі ще ніхто не схопив живого дорослого ґуяка. Звірина не вистачає їм на поживу, тимто вони годуються всякими дикими ягодами, навіть хробаками і гусільницями з дерев, які присмажують. Їх найбільше поширена і найкраща страва це мед, як у медведя. Всякі оси та бджоли складають його або на землі або на верхівях дерев чи у пнях. На дерева вилізають ґуаяки драбинками сплетеними із ріжних пялунів, або зрубують дерево камяною сокирою. Рід і форма цієї сокири вказує, що вона більше первісна, ніж передісторичні знаряддя. Їх домашній посуд страшенно бідний: напів кошик напів глечик з якогось воску, що не пропускає воду, звичайні дзбанки зроблені з простої глини, що навіть не витримує на вогні, долотця і рильці з кісточок і черепашки замість мищини. Вони не знають навіть гребеня. В їх волоссі повно всякої комашні, зате тіло чисте, бо щодня купаються в ріках. Не вміють ловити риби, ані гачком, ані сіткою, а тільки руками, зате вміють на всяку звірину закладати штудерні пастки.

Люди, що не знають прикрас.

Зброя їх примітивна. Мають тільки лук на 6 стіп, та такий твердий, що тільки вони вміють з нього стріляти. Не мають ані шаблюк, ані довбні, ні ножів. Коли на ґуаяків хтось нападає, вони покидають все своє господарство, тікаючи тільки з луком і стрілами. У цьому вони зрештою подібні до найбільш культурних народів підчас війни. Їх прикраси дуже скромні: якийсь нашийник із зубів яґуара, або іншої звірини — це і все. У домівках ніяких рисунків, ніякої різьби, ніяких колірів, навіть своєї шкури не татуують. Їх діти не мають ніяких забавок, навіть лялечок, які мають найпервісніші індіянські племена. Вони забавляються піском або камінчиками. Змалку справляються у стрілянні з лука та випробовують свою силу в змагах. При цьому вони залюбки розмовляють і сміються. Їх цифри починаються від 2. „Один" значить у них „2 менше того, що бракує". Між 600 словами їх мови, дослідник не знайшов назви на тата й маму. Вони не знають ріжниць між членами рідні та іншими поза нею. Вяжуться в пари по вподобі, без огляду на звязок крови. Вони не мають проводира; тільки той, що забиває тигра дістає шапку з його шкури. Жінки й чоловіки ходять зовсім голі, без ніяких перевязок.

Смерть і діти.

Ґуаяки мають свою релігію. Вони ховають померлих скорчених у могилах і співають над ними голосіння, благаючи дощ, щоб зупинився. Дощ це їх найбільший ворог, більший від яґуара, бо він не дозволяє розвести вогонь, що є для них найбільш таємним богом, привезеним десь із далеких глибин Китаю. Дослідники первісних народів схиляються до погляду, що саме так виглядало життя найдавніших людей і що ловецькі виправи появилися у них багато пізніше. Під впливом страху вони уявляли собі життя по смерти, як щось зовсім фантастичне, а може й не думали про нього нічого. Сховлені діти ґуяків не проявляли ніякого страху. Вони не жаліли, що розсталися із своїми, між якими імовірно не вміли відріжнити ні батька ні матері, не знаючи їх. Вони легко освоюються, слухняно йдуть за своїм паном, а смертельно бояться тільки псів, биків з рогами і вітру. Вони з цікавістю доторкаються усяких одягів і довго не можуть звикнути, щоб носити їх на собі. Коли дістають мясо зі сосом, то сос видушують із мяса на коліні, лякаючися, що це отрута. Затє вони легко бавляться з ріжними тваринами і слухняно наслідують все, що їм показати.

Під впливом культури.

Дослідник Веляр привіз з пралісу 5-літню дівчинку ґуаяків, яку вивчив по французьки і еспанськи і післав до школи, де вона добре вчиться. Інша адоптована одною швачкою, що має нині вже 18 років, дуже працьовита і з охотою вчиться, а поводиться супроти чужих, як добре вихована европейка. Та трапилася й одна, що дійшовши до зрілого дівочого віку, покинула рідню, де виховалася, щоб жити зовсім свобідно за голосом своїм інстинктів. Хлопців ґуяків виховувати тяжче. Дозріваючи вони часто втікають з дому на кілька днів і не кажуть, де перебували. Один із них у 25-ому році життя помер на недугу, якої не можна було означити. Вчені вагаються сказати, чи ґуаяки це зовсім первісне дике племя, що залишилося на початковому ступні розвитку, чи може таке, що дійшовши колись до розвитку виродилося і здичіло.

НА ЧОТИРИ РОКИ ДО ВЯЗНИЦІ.—Ерл Бравдер (наліво), провідник американських комуністів, приїздить до федерального суду в Ню Йорку, щоби там здатися й почати відбувати чотирорічну вязничну кару, на яку його засуджено за нарушення закона проти фальшування пашпортів. Між ним і поліцаєм Роберт Майнер, що буде заступати Бравдера в проводі партії.

НА АНГЛІЙСЬКОМУ БАЗАРІ В НЮ ЙОРКУ, що його відкрито в одній крамниці при Пятій Ев., одіті в словацькі строї дівчата продають речі англійській графині Абингдон.

СПРОСТУВАННЯ ПОМИЛОК

У дописі, підписанім „Присутнім", у 72. ч. „Свободи" з 31. березня б. р., про ювилейний концерт у Ню Йорку пропущено по 15. стрічці кілька стрічок так, що речення мало виглядати так: „І хоч в останніх двох роках, говорив Владика, наша українська католицька церква в Ню Йорку зробила в тому напрямі поступ, то одначе ми ним не можемо вдоволятися. Нам треба поставити справу школи на певні й тривкі основи..."

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У неділю, 30. березня 1941. року, померла в Меморіел Госпітал у Ню Йорку
ТЕКЛЯ з Рибаків БАБИНЕЦЬ,
дорога дружина Івана Бабинця, відомого українського бизнесмена з Ню Йорку.

Походила Вона з Яхторова, повіт Перемишляни, в Західній Україні, де родилася 44 роки тому.

Похорон відбудеться в середу, 2. квітня 1941. року, в 9. год. рано з похоронного заведення Петра Яреми, 129 Іст 7. вул. у Ню Йорку.

Най земля буде Їй пером.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Спеціяльні місячні збори Тов. ім. Дмитра Вітовського, від. 301., відбудуться в неділю, 6. квітня 1941., в год. 1:30 пополудні в парохіяльній галі, 1944 В. Іпі вул. Спеціяльні збори скликується, бо маємо дуже важні справи до переправлдження. Тому всі члени мають явитись на збори. Передовсім проситься тих членів, що не приходять на збори. Якщо Вас інтересує справа нашого відділу, то прибудьте, а довідаєтеся дещо нового. Якщо котрий член не буде присутний на зборах, то щоби не нарікав пізніше, як щось зайде ухвалено на тих зборах. Проситься членів, що довгують, щоби вирівняли свій довг. Проситься платити вкладки на зборах, бо в хаті не будеться більше приймати вкладок. — За уряд: І. Медзяк, предс.; К. Гавлічинський, кас.; М. Горний, секр.

ЮГОСЛАВІЯ І ТУРЕЧЧИНА

ІСТАНБУЛ. — Спільна небезпека доводить між Югославією і Туреччиною до відновлення тої пропозиції, яку предложила була Туреччина Югославії тому кілька місяців, а яку Югославія відкинула. Це була справа створення спільного югославсько-турецького бойового фронту. Тепер над тою справою дебатують в Анкарі й виходить на таке, що прийде щодо цього до порозуміння.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМ САМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 266. Обезвладнений.

Стріла влучила Тарзана в саму ліктеву кістку. Тим Тарзан стратив владу над одною рукою.

А щоб могти вистрілити з лука йому треба було двох рук. В тій хвилині він мав лиш одну.

Його одна обезвладнена рука без життя теліпалась коло його тіла. Тимчасом події не спали.

Дикун, побачивши це кинувся до Тарзана, щоб покінчити раз на все з ним, із близької віддалі.